

Datum
2019-08-27
Vår referens
Jennie Ström
Utvecklingssekreterare
jennie.strom@malmö.se

Tjänsteskrivelse

Motion av Helena Nanne (M) och Torbjörn Tegnhammar (M) angående etableringsboende STK-2019-379

Sammanfattning

Helena Nanne (M) och Torbjörn Tegnhammar (M) föreslår i en motion att kommunfullmäktige uppdrar åt arbetsmarknads- och socialnämnden att återkomma med förslag på hur etableringsboende för nyanlända invandrare som anvisas till kommunen enligt lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandare för bosättning ska kopplas samman med etableringstiden. Att sammankoppla boendefrågan med etableringen i övrigt skulle, menar motionärerna, skapa incitament för den nyanlände att snabbt försöka ordna sin boendesituation och därmed undvika att fastna i socialt utanförskap.

Bedömningen är att förkortad möjlig boendetid för kommunanvisade nyanlända inte innebär att bostadssituationen för den enskilde löses. Förslaget kan komma att motverka nyanlända personers etablering och riskerar att leda till ökad hemlöshet. Det i sin tur ger högre kostnader för kommunen då tillfälligt kortvariga boendelösningar oftast är dyrare än de boende som tillhandahålls enligt bosättningslagen. Den boendetid på max fyra år som idag gäller för nyanlända anvisade till Malmö är rimlig och hör ihop med den faktiska tid som det tar att kunna få erbjudande om bostad på den ordinarie bostadsmarknaden i Malmö. Barn drabbas särskilt hårt av hemlöshet och det är därför viktigt att särskilt säkerställa att barnfamiljer har en trygg bostadssituation. För att möjliggöra etablering och underlätta målsättningen att hitta en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden så snart som möjligt, så ställs det redan från start krav på att söka bostad och det ges även stöd i hur det går till.

Mot bakgrund av ovanstående resonemang är förslaget att motion angående hur etableringsboende kan införas genom att sammankoppla boendefrågan med etableringen i övrigt, bör motionen anses besvarad.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. Kommunfullmäktige anser Helena Nannes (M) och Torbjörn Tegnhammars (M) motion om förslag på hur etableringsboende kan införas genom att sammankoppla boendefrågan med etableringen i övrigt besvarad med vad som redovisas i ärendet.

Beslutsunderlag

- Motion av Helena Nanne (M) och Torbjörn Tegnhammar (M) angående etableringsboende
- Remissvar från arbetsmarknads- och socialnämnden
- Arbetsmarknads- och socialnämnden beslut 190521 §158 med Reservation (SD) och (M+C)
- Remissvar från tekniska nämnden
- Tekniska nämnden beslut 190523 §145 med muntlig Reservation (M+C) och (SD)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 190902 Motion av Helena Nanne (M) och Torbjörn Tegnhammar (M) angående etableringsboende

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2019-09-02

Kommunstyrelsen 2019-09-11

Kommunfullmäktige 2019-09-26

Beslutet skickas till

Motionärerna

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Tekniska nämnden

Ärendet

Helena Nanne (M) och Torbjörn Tegnhammar (M) föreslår i en motion att kommunfullmäktige ska ge arbetsmarknads- och socialnämnden i uppdrag att ta fram förslag på hur kommunens hantering av etableringsboende kan samordnas med etableringsprocessen i övrigt. Modellen motionärerna hänvisar till innebär att man ställer krav på fullt deltagande i etableringen hos Arbetsförmedlingen, men också krav på aktivt bostadssökande för att få behålla boendet, undantaget i de fall etableringen avslutas på grund av jobb och tillgången till boendet löper under två år. I dagsläget får nyanlända tillfälliga hyreskontrakt av kommunen om maximalt fyra år medan man från statligt håll förväntar sig att den nyanlände ska kunna försörja sig själv efter två år. Att sammankoppla boende frågan med etableringen i övrigt skulle, menar motionärerna, skapa incitament för den nyanlände att snabbt försöka ordna sin boende situation och därmed undvika att fastna i socialt utanförskap.

Motionen har gått på remiss till arbetsmarknads- och socialnämnden samt tekniska nämnden.

Bakgrund**Lagstiftning om bosättnings- och etableringsinsatser¹**

Varje nyanländ ska utifrån sina förutsättningar få professionellt stöd att så snabbt som möjligt lära sig svenska, komma i arbete och klara sin egen försörjning. En viktig del i etableringen är tillgång till en bostad för individen.

Arbetsförmedlingen har genom lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ett övergripande ansvar för vissa nyanlända personers etablering på

¹ <http://extra.lansstyrelsen.se/integration/Sv/etablering-av-nyanlanda/Pages/ny-lagstiftning-om-etableringsinsatser.aspx>

arbetsmarknaden och i samhällslivet. Med vissa nyanlända personer menas de som fått uppehållstillstånd som flyktingar eller skyddsbehövande, samt vissa av dess anhöriga. Syftet med etableringsprogrammet är att underlätta och påskynda deltagarnas etablering i arbets- och samhällslivet. Genom Bosättningslagen från 1 mars 2016 finns möjlighet för nyanlända som inte på egen hand kan ordna en bostad, att erbjudas ett boende i en kommun.

Etableringsinsatser

Lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare vänder sig till vuxna nyanlända i åldrarna 20-64 år som fått uppehållstillstånd som flyktingar, av flyktingliknande skäl, som kvotflyktingar eller som anhöriga till dessa personer. Personer som tillhör målgruppens hushåll det vill säga barn och andra vuxna, äldre föräldrar, omfattas inte av lagen men påverkas givetvis av de insatser som sker.

Inom ramen för etableringsprogrammet kan den nyanlände delta i aktiviteter som ska stärka deltagarens möjligheter till etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet. De aktiviteter som personen deltar i ska ske på heltid. Personer som arbetar eller är föräldralediga på deltid, har nedsatt arbetsförmåga eller annat hinder som godkänts av Arbetsförmedlingen kan delta i programmet på deltid.

Det är Arbetsförmedlingen som utformar planeringen tillsammans med personen och i samverkan med berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer. Tiden med insatser i etableringsprogrammet får maximalt omfatta motsvarande 24 månader på heltid och programmet får som längst sträcka sig 36 månader från dess att den nyanlände först folkbokfördes. Om en deltagare börjar arbeta, är föräldraledig, sjukskriven eller har annat hinder på heltid, samt om han eller hon helt saknar förmåga att delta, ska personen skrivas ut ur programmet.

Bosättningslagen

Den 1 mars 2016 trädde Bosättningslagen ikraft (2016:38). Lagen innebär att en kommun är skyldig att efter anvisning ta emot nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd. Syftet med lagen är att nyanlända snabbare ska tas emot för bosättning i en kommun, och därmed kunna påbörja etableringen i samhällslivet och på arbetsmarknaden.

Bosättningslagen omfattar nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd som flyktingar eller annan skyddsbehövande enligt vissa bestämmelser i utlänningslagen och deras anhöriga. Anvisningar till kommunerna omfattar nyanlända som är registrerade och vistas vid Migrationsverkets anläggningsboenden samt kvotflyktingar. Det är Migrationsverket som ansvarar för att anvisa nyanlända till en kommun, efter det så kallade kommunalet som regeringen fastställt. De som under sin asylprocess bosätter sig i eget boende omfattas inte automatiskt av bosättningslagen.

Malmö kommunal för 2018 var 155 personer, fördelade på 30 familjer och 22 ensamstående personer. För detta år är kommunalet 43 personer, viktning har då getts till mottagandet av egenbosatta personer som personer i eget boende och anhöriga.

Alla de som omfattas av Bosättningslagen omfattas inte per automatik av etableringsprogrammet, då en person som anvisas till Malmö kan vara pensionär, sjukskriven

eller föräldraledig.

Remissinstansernas yttrande

Arbetsmarknads- och socialnämnden yttrande

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att det är viktigt att ställa krav på att de nyanlända hushållen är aktivt bostadssökande. Det gäller särskilt då etableringsperioden närmar sig sitt slut. Malmö stads modell för mottagandet enligt bosättningslagen utgår från att hushållen med hjälp av stöd och information själva ska hitta permanenta bostäder. Ett förfarande som innebär att hyresavtalen sägs upp vid etableringstidens utgång skulle försvåra integration av de nyanlända och leda till att många av dessa hushåll istället skulle hamna i hemlöshet.

Malmö stads inriktning i arbetet utifrån bosättningslagen, har varit att de nyanlända som anvisas för bosättning är nya Malmöbor som kommunen enligt lag är skyldiga att ta emot. De blir folkbokförda i kommunen och de boenden och övrigt stöd som kommunen ger ska underlätta integration och etablering på arbets- och bostadsmarknaden. Malmö stad har tagit ställning för att de bostäder som erbjuds kommunanvisade inte är permanenta utan tillfälliga med andrahandskontrakt. Det betyder att det inte är möjligt att överta bostaden med förstahandskontrakt. Tillfälliga bostäder kräver vanligtvis att besittningsskyddet avtalas bort, vilket enligt Hyresnämnden i Malmö kan göras som längst i fyra år. Det betyder inte att hushållen kommer att bo i bostäderna i fyra år, utan att det är den tid Hyresnämnden i Malmö godkänner att besittningsskyddet avtalas bort i de avtal som skrivs med hyresgästerna. De hyreskontrakt som fastighets- och gatukontoret tecknar med de nyanlända hushållen löper månadsvis med en veckas uppsägningstid.

Krav på aktivt bostadssökande

Målsättningen är att de nyanlända hushållen ska hitta en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden så snart som möjligt. Att vara aktivt bostadssökande är ett krav från dag ett. Alla hushåll skriver in sig på Boplats Syd och får information om att bostaden är tillfällig och att de själva ansvarar för att skaffa sig en permanent bostad. Vid regelbundna besök kontrollerar arbetsmarknads- och socialnämndens personal att hushållen är inskrivna på Boplats Syd samt att de har rätt bevakning i kösystemet. En del av de nyanlända hushållen har behov av information och stöd för att kunna söka bostad. Med stöd av utvecklingsmedel från Länsstyrelsen har nämnden i samarbete med ideella föreningar från civilsamhället kunnat ge hushållen ett riktat stöd med att söka bostad, bland annat genom studiecirklar på arabiska och tigrinja.

Beslut prövat i Kammarrätten Stockholm

Kammarrätten i Stockholm har prövat ett beslut som Kommunstyrelsen i Lidingö har fattat om att bostadskontrakt för bostäder till nyanlända som anvisas enligt bosättningslagen ska sägas upp av kommunen efter etableringstidens utgång, det vill säga efter två år. Den klagande menade att beslutet var olagligt då det ansågs strida mot intentionen i lagen om att kommunerna borde erbjuda permanenta bostäder. Kammarrätten i Stockholm gjorde en så kallad laglighetsprövning, vilket innebär att domstolen prövade om beslutet är lagligt eller inte. Lämpligheten i beslutet prövades inte. Målet avgjordes den 22 februari 2019. Enligt domen så bryter inte Lidingö stads beslut att säga upp bostadskontrakt för nyanlända som anvisats mot bosättningslagen. Kammarrätten konstaterar att det i lagtexten inte framgår vad som avses med att ta emot en

nyanländ för bosättning i kommunen. Det framgår inte heller i vilken utsträckning anvisade kommuner är skyldiga att tillhandahålla de nyanlända bostäder eller hur bosättningen ska ordnas.

I motionen föreslås att de boenden som tillhandahålls de nyanlända hushåll som anvisas till kommunen enligt bosättningslagen ska kopplas samman med etableringstiden. Hyreskontrakten ska gälla under etableringstiden och hushållen förväntas lösa sin bostadssituation under denna tid. Domen i kammarrätten visar att ett sådant tillvägagångssätt inte strider mot lag eller annan författning. Malmö stads nuvarande hantering, det vill säga att teckna andrahandskontrakt i tillfälliga bostäder där besittningsskyddet enligt avtal inte gäller under fyra år, strider inte heller mot lag eller annan författning. Det blir då en fråga om vilken hantering som är mest lämplig.

Malmö bostadssituation

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att det är viktigt att ställa krav på att de nyanlända hushållen är aktivt bostadssökande. Malmö stads modell för mottagandet enligt bosättningslagen utgår från att hushållen med hjälp av stöd och information själva ska hitta permanenta bostäder. Ett förfarande som innebär att hyresavtalen sägs upp vid etableringstidens utgång skulle försvåra integration av de nyanlända och leda till att många av dessa hushåll istället skulle hamna i hemlöshet. Barn drabbas särskilt hårt av hemlöshet och det är därför viktigt att särskilt säkerställa att barnfamiljer har en trygg bostadssituation.

Bostadsmarknaden i Malmö och i övriga Sverige är mycket ansträngd. Det gäller särskilt för hushåll med en svag ekonomi och kort tid i Sverige vilket innebär att det är svårt för de nyanlända hushållen att på två år skaffa sig en egen bostad. Ökad hemlöshet skulle innebära högre kostnader för kommunen eftersom de boendelösningar som då står till buds i form av vandrarhem och liknade oftast är dyrare än de boenden som tillhandahålls enligt bosättningslagen. Arbetsmarknads- och socialnämnden arbetar redan idag från dag ett med att de nyanlända ska skaffa sig en bostad på den öppna bostadsmarknaden.

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser slutligen att det är olyckligt att lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning är utformad på ett sådant sätt att den tillämpas olika av landets kommuner. Det leder till en risk att de kommuner som tillämpar en restriktiv tolkning av lagen, genom att utan undantag säga upp bostadskontrakten efter två år, överlåter ansvaret till andra kommuner. Det kan rimligen aldrig ha varit avsikten med denna lag och lagen behöver därför ses över och kommunernas ansvar förtydligas.

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att motionen kan anses besvarad med vad som anförts i ärendet.

Skriftlig reservation från Moderaterna och Centerpartiet. Skriftlig reservation från Sverigedemokraterna.

Tekniska nämndens yttrande

Malmö har sedan bosättningslagen trädde i kraft tagit emot cirka 950 personer, varav drygt 100 personer är kvotflyktingar med speciella behov för sitt boende. Enligt arbetsmarknads- och socialförvaltningen har cirka 20 procent av dessa flyttat till eget boende.

Tekniska nämnden har i uppdrag att inom ramen för sitt lokalförsörjningsansvar, införskaffa

boende till kommunanvisade efter beställning från arbetsmarknads- och socialnämnden samt att ansvara för att samordna arbetet med att ta fram andra boendialternativ i samarbete med berörda nämnder, styrelser och förvaltningar. Arbetsmarknads- och socialnämnden ansvarar för att till följd av bosättningslagen göra beställningar av boenden till tekniska nämnden samt ge praktiskt stöd till de kommunanvisade.

De andrahandshyresavtal som genom tekniska nämnden erbjuds kommunanvisade nyanlända, löper månadsvis med en veckas uppsägningstid. Det hyresrättsliga besittningsskyddet kan avtalas bort för maximalt fyra år, varför andrahandshyresavtalens bortre gräns är just fyra år. Det ställs krav på de nyanlända att börja söka egen bostad omgående efter det att det tillfälliga hyreskontraktet undertecknats. Målsättningen är att den nyanlände med stöd från arbetsmarknads- och socialnämnden, ska hitta en egen bostad på den ordinarie bostadsmarknaden så snart som möjligt.

Vad är genomsnittliga bostadskötiden i Malmö?

Enligt statistiken från Boplats Syd 2018 är den genomsnittliga bostadskötiden drygt tre år i Malmö. För barnfamiljer som har behov av lite större lägenheter, är kötiden längre än genomsnittet. Under 2018 var kötiden på Boplats Syd för en trerumslägenhet cirka tre och ett halvt år, och det kan dröja ännu längre att få en lägenhet hos MKB eller andra fastighetsägare som godkänner hyresgäster som endast har inkomst i form försörjningsstöd. Om de nyanlända skulle sägas upp efter två år från sina tillfälliga hyreskontrakt, skulle det innebära att få av dem hunnit hitta en egen bostad. Därmed skulle många fler av de nyanlända riskera att hamna i hemlöshet och socialt utanförskap.

Tekniska nämnden anser att motionen kan anses besvarad med vad som anförts i ärendet.

Muntlig reservation från Moderaterna och Centerpartiet. Muntlig reservation från Sverigedemokraterna.

Stadskontorets bedömning

Bostadsmarknaden i Malmö är ansträngd, särskilt för hushåll med en svag ekonomi och kort tid i Sverige. Stadskontoret anser inte att bostadssituationen för den enskilde kommer att lösas genom att den möjliga boendetiden för kommunanvisade nyanlända blir kortare. Snarare finns det en hög risk att dessa personer istället kommer att hamna i en situation av hemlöshet och söka sig till kommunens socialtjänst. Eftersom tillfälliga boendelösningar oftast är dyrare än de boende som tillhandahålls enligt bosättningslagen så riskerar det även att leda till högre kostnader för kommunen. Det är därutöver möjligt att ett arbetssätt enligt förslaget skulle skapa oro, bland framförallt nyanlända barnfamiljer, och på ett negativt sätt kunna påverka barnens skolgång och föräldrarnas etablering på arbetsmarknaden. Barn drabbas särskilt hårt av hemlöshet och det är därför viktigt att särskilt säkerställa att barnfamiljer har en trygg bostadssituation.

Att sammankoppla deltagande i etableringsprogrammet med rätt till anvisad bostad enligt bosättningslagen, skulle innebära att de personer som inte kan delta i etableringsprogrammet skulle exkluderas från bosättningslagen. Det är två olika lagstiftningar och de omfattar inte till fullo samma målgrupp, utan de skiljer sig åt.

I Malmö stads handlingsplan för bostadsförsörjning framgår att det finns ett stort bostadsbehov i Malmö. Även om bostadsbyggandet ökat de senaste åren är det fortfarande många grupper som inte kan ta del av dessa bostäder. I handlingsplanen framgår att den genomsnittliga betalningsförmågan är relativt låg i Malmö och en utmaning som särskilt nämns är nyanländas förutsättningar på bostadsmarknaden. Det råder brist på bostäder som kan efterfrågas av betalningssvaga hushåll snarare än en generell bostadsbrist. Den boendetid på max fyra år som idag gäller för nyanlända anvisade till Malmö är rimlig och hör ihop med den faktiska tid som det tar att kunna få erbjudande om bostad på den ordinarie bostadsmarknaden i Malmö. För att möjliggöra etablering och underlätta målsättningen att hitta en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden så snart som möjligt, så ställs det redan från start krav på att söka bostad och det ges även stöd i hur det går till.

Stadskontorets förslag

Stadskontoret föreslår mot bakgrund av ovanstående resonemang att motion angående hur etableringsboende kan införas genom att sammankoppla boendefrågan med etableringen i övrigt besvarad.

Ansvariga

Pehr Andersson Näringslivsdirektör

Eva Marie Tancred Utvecklingssekreterare

Andreas Norbrant Stadsdirektör